

Gwara regionu

Autor: Halina Karaś

Gwary Żywiecczynny zalicza się na ogół do dialektu małopolskiego, a ściślej do gwar południowomałopolskich. Żywiecczynny jako odrębnego regionu gwarowego brak na mapie schematycznego podziału dialektów polskich Kazimierza Nitscha i Stanisława Urbańczyka, ale obaj dialektolodzy wspominają o niej w szczegółowym opisie gwar Pogórza i pasa górskiego. Od zachodu gwary Żywiecczynny sąsiadują z gwarami Śląska Cieszyńskiego, a od wschodu z gwarą orawską. Ze względów geograficznych i historycznych gwara żywiecka jest wewnątrznie zróżnicowana. Gwara południowożywiecka należy do grupy gwar góralskich, natomiast północnożywiecka do gwar Pogórza. W tej części Pogórza między Żywcem, Wadowicami i Suchą są gwary, w których obie nosówki zlały się w jedną *ą*, a nosowość zanika, stąd na miejscu *ę*, *ą* słyszymy *o*. Zaprezentowane w przewodniku teksty pochodzą z południowej Żywiecczynny, z dwóch wsi położonych nad granicą słowacką – Złatnej i Korbielowa, które różnią się właśnie wymową samogłosek nosowych. Gwary Żywiecczynny zachowują dwie podstawowe cechy dialektu małopolskiego:

- {tt}82|fonetykę międzywyrazową udźwięczniającą {/tt}, np. jag mi wszyśko {mmp3}S5001.mp3{/mmp3}, śmietana jag ustoi się {mmp3}S5002.mp3{/mmp3}, samyg łobrazów {mmp3}S5003.mp3{/mmp3}, jag mioł {mmp3}S5004.mp3{/mmp3} = jak mi wszystko, śmietana jak ustoi się, samych obrazów, jak miał;

- {tt}149|mazurzenie{/tt}, np. cornym {mmp3}S5005.mp3{/mmp3}, położył {mmp3}S5006.mp3{/mmp3}, zoden wieczór {mmp3}S5007.mp3{/mmp3}, wesła {mmp3}S5008.mp3{/mmp3}, powinsowali {mmp3}S5009.mp3{/mmp3} = czarnym, położył, żaden wieczór, weszła, powinszowali; czasem {tt}236|siakanie{/tt}, np. zielażne {mmp3}S5010.mp3{/mmp3}, zioberka {mmp3}S5011.mp3{/mmp3}, śtachety {mmp3}S5012.mp3{/mmp3}, śklonki ze śkła {mmp3}S5013.mp3{/mmp3} = żelazne, żeberka, sztucznego, szklanki ze szkła. Wspólny z południową Małopolską jest także rozwój samogłosek pochylonych, tj.

- a ścieśnione > o: kowolek {mmp3}S5014.mp3{/mmp3}, g|orkami {mmp3}S5015.mp3{/mmp3}, spolone {mmp3}S5016.mp3{/mmp3}, gonecek {mmp3}S5017.mp3{/mmp3}, cwortek {mmp3}S5018.mp3{/mmp3} = kawalek, garnkami, spalone, ganeczek, czwartek,

- e pochylone > y: na rzyce {mmp3}S5019.mp3{/mmp3}, śniyg {mmp3}S5020.mp3{/mmp3}, dopiuro {mmp3}S5021.mp3{/mmp3}, śpiywali {mmp3}S5022.mp3{/mmp3}, biyda {mmp3}S5023.mp3{/mmp3} = na rzece, śnieg, dopiero, śpiewali, bieda,

- ścieśnione o jest wymawiane jest natomiast jako dźwięk pośredni między o i u, rouwniutkie {mmp3}S5024.mp3{/mmp3}, z poułkami {mmp3}S5025.mp3{/mmp3}, droubka {mmp3}S5026.mp3{/mmp3}, kounia {mmp3}S5027.mp3{/mmp3} = równiutkie, z półkami, dróbka (tj. podroby), konia. Gwary Żywiecczynny są zróżnicowane pod względem wymowy samogłosek nosowych. Krystyna Holly [1993], badając w roku 1980 gwary Żywiecczynny, wyróżniła w nich 3 typy wymowy nosówek: 1) wymowę jednonosówkową, tj. *ę* i *ą* > *ą*, 2) wymowę mieszaną nosówek, ale z tendencją do przejścia w jednonosówkowość, 3) wymowę dwunosówkową. Zauważyła też nasilającą się tendencję do zanikania nosowości. Korbielów ma wymowę typu 1), czyli jednonosówkową, Złatna – typ 3), czyli dwunosówkową. Wymowa nosówek w języku naszej informatorki z Korbielowa jest rozchwiana. Z jednej strony sporo jest przykładów rozróżniania *ę* i *ą*, wymawianych zgodnie z normą ogólnopolską lub w sposób mniej lub bardziej ścieśniony, np. świyncenia {mmp3}S5028.mp3{/mmp3}, mieynto {mmp3}S5029.mp3{/mmp3}, łobrzyndy {mmp3}S5030.mp3{/mmp3} = święcenia, miętę, obrzędy, z drugiej zaś widać, że nastąpiło zlanie się obu nosówek w jedną w połączeniu z zanikiem nosowości (*ę*) (*ą* & rarr; *o*), stąd *o* na miejscu *ę*, *ą*, por. w śródgłosie: jak sie uprzodzie {mmp3}S5031.mp3{/mmp3}, najwioksy {mmp3}S5032.mp3{/mmp3}, gosi {mmp3}S5033.mp3{/mmp3}, siogali {mmp3}S5034.mp3{/mmp3}, dobowe {mmp3}S5035.mp3{/mmp3}, na świoła {mmp3}S5036.mp3{/mmp3}, miotka {mmp3}S5037.mp3{/mmp3}, w kocie {mmp3}S5038.mp3{/mmp3}, zajoce {mmp3}S5039.mp3{/mmp3} = jak się uprzędzie, największy, gęsi, sięgali, dębowe, na święta, miętka, cieleca, w kącie, zające. W wygłosie na ogół nosowość zanika, przy czym:

- tylne -*ą* > *o*: w 3 os. lmn. czas terażniejszego: wymyjo {mmp3}S5040.mp3{/mmp3}, rozbiyrajo {mmp3}S5041.mp3{/mmp3}, sczygo {mmp3}S5042.mp3{/mmp3} = rozbierają, strzygą (z wyjątkiem som); oraz w bierniku i narzędniku lp. przymiotników, zaimków przymiotnych i liczebników porządkowych, np. na Matko Bosko Zielno {mmp3}S5043.mp3{/mmp3}, tako płotajcówko {mmp3}S5044.mp3{/mmp3}, jag na siodmo {mmp3}S5045.mp3{/mmp3} = na Matkę Boską Zielną, taką potańcówkę, jak na siódmą;

- przednie -*ę* wymawiane jest albo jako -*o* w B. lp. rzecz. żeńskich: mo nitko grubo {mmp3}S5046.mp3{/mmp3}, przez zimo {mmp3}S5047.mp3{/mmp3}, na Wielko Niedzielo {mmp3}S5048.mp3{/mmp3}, kapusto jedli {mmp3}S5049.mp3{/mmp3}, jak babo brzruk błołał

{mmp3}S5050.mp3{/mmp3}= ma nitkę grubą, przez zimę, na Wielką Niedzielę, kapustę jedli, jak babę brzuch bolał,; albo częściej jako -e w różnych pozycjach, np. kielbase {mmp3}S5051.mp3{/mmp3}, muse {mmp3}S5052.mp3{/mmp3}, płokrywke {mmp3}S5053.mp3{/mmp3}= kielbasę, muszę, pokrywkę. {tt}212|Rozłożona wymowa samogłosek nosowych{/tt} w wygłosie dotyczy samogłoski tylnej ą w {tt}brak hasła w bazie|narzędniku lp. rzeczowników żeńskich{/tt} (też męskich na -a) i form przymiotnikowo-zaimkowych: takom specjalnom {mmp3}S5054.mp3{/mmp3}, lampom naftowom {mmp3}S5055.mp3{/mmp3}, ze syrom {mmp3}S5056.mp3{/mmp3}, z plłoesypkom {mmp3}S5057.mp3{/mmp3}, z marmuladom {mmp3}S5058.mp3{/mmp3} = taką specjalną, lampą naftową, ze serem, z posypką, z marmoladą. Grupa eN wymawiana jest najczęściej jak w języku ogólnym, czyli jako eN lub ze ścieśnieniem jako yN, np. kłorzynia {mmp3}S5059.mp3{/mmp3}, płotym {mmp3}S5060.mp3{/mmp3}, cemyntów {mmp3}S5061.mp3{/mmp3} = korzenia, potem, cementu; ale niekonsekwentnie pojawia się też wymowa eN jako oN, np. do cedzonio {mmp3}S5062.mp3{/mmp3}, powiom {mmp3}S5063.mp3{/mmp3}, jesionne {mmp3}S5064.mp3{/mmp3}, ten lon {mmp3}S5065.mp3{/mmp3}, do sioni {mmp3}S5066.mp3{/mmp3}, ziomnioki {mmp3}S5067.mp3{/mmp3}, jedon {mmp3}S5068.mp3{/mmp3}, razem {mmp3}S5069.mp3{/mmp3}, płotom {mmp3}S5070.mp3{/mmp3} = do cedzenia, powiem, jesienne, ten len, do sieni, ziemniaki, jeden, razem, potem. Wymowa dwunosówkowa charakteryzuje gwarę Złatnej, tj. obie samogłoski nosowe są rozróżniane, jak w języku ogólnym, niekiedy tylko różnią się ścieśnieniem. Nosówka przednia ę jest zatem wymawiana albo jak ogólnopolskie ę, albo w sposób ścieśniony jako nosowe y lub grupa yn, np. po|cynstowali {mmp3}S5071.mp3{/mmp3}, świynta {mmp3}S5072.mp3{/mmp3}, sprynżyny {mmp3}S5073.mp3{/mmp3}, ryncna {mmp3}S5074.mp3{/mmp3}, r|ynkawice {mmp3}S5075.mp3{/mmp3}, dziesiyńc {mmp3}S5076.mp3{/mmp3} = poczęstowali, święta, sprężyny, ręczna, rękawice, dziesięć. Wymowa -ą w śródgłosie nie różni się od wymowy ą w polszczyźnie ogólnej, natomiast w wygłosie słyszymy -om, np. paczom {mmp3}S5077.mp3{/mmp3}, niscom {mmp3}S5078.mp3{/mmp3}, zbierajom {mmp3}S5079.mp3{/mmp3}, przijdom {mmp3}S5080.mp3{/mmp3}, płomierzom {mmp3}S5081.mp3{/mmp3}, zyjom {mmp3}S5082.mp3{/mmp3}, z skójconom {mmp3}S5083.mp3{/mmp3} = patrzą, niszcza, zbierają, przyjdą, pomierzą, żyją, skończoną. W niektórych formach ę w śródgłosie traci nosowość, np. bedom {mmp3}S5084.mp3{/mmp3}, piykniejso {mmp3}S5085.mp3{/mmp3}, jećmiyj {mmp3}S5086.mp3{/mmp3}, j|ecmienia {mmp3}S5087.mp3{/mmp3} = będą, piękniejsza, jęczmień, jęczmienia. W formach czasu przeszłego czasowników, typu wziąć, zacząć powszechna jest natomiast wymowa en, on na miejscu ogp. ęł, ęł, ął np. wzieni {mmp3}S5088.mp3{/mmp3}, wzion {mmp3}S5089.mp3{/mmp3}, zaceni {mmp3}S5090.mp3{/mmp3}, wzieno sie {mmp3}S5091.mp3{/mmp3} = wzięli, wzięli, zaczęli, wzięło się. Inne najważniejsze cechy fonetyczne gwary żywieckiej:

- akcent inicjalny w całej południowej Żywiecczyźnie, np. z|abili {mmp3}S5092.mp3{/mmp3}, k|awołecki {mmp3}S5093.mp3{/mmp3}, w ch|ałupie {mmp3}S5094.mp3{/mmp3}, h|akuje {mmp3}S5095.mp3{/mmp3}, k|apuśnica {mmp3}S5096.mp3{/mmp3}, n|awarzyj {mmp3}S5097.mp3{/mmp3};
- zastępowanie końcowego -ć w bezokolicznikach jota, np. zem sie ubraj {mmp3}S5098.mp3{/mmp3}, zacyli my sie budowaj {mmp3}S5099.mp3{/mmp3}, trzea wstaj {mmp3}S5100.mp3{/mmp3}, musieli płochowaj {mmp3}S5101.mp3{/mmp3}, kto miał skubaj, plowiedziej {mmp3}S5103.mp3{/mmp3}, wiedziej, słuzyj, posznurowaj, kłupij = żeby się ubrać, zaczęli my się budować; trzeba wstać, musieli pochować, kto miał skubać, powiedzieć, wiedzieć, służyć, posznurować, kupić;
- typowo małopolskie {tt}201|przejście wygłosowego -ch > -k{/tt}, które obejmuje nie tylko końcówki fleksyjne, np. hucnyk, nijakik (dziwów) {mmp3}S5109.mp3{/mmp3}, samyk łobrazów, w kapelusak {mmp3}S5111.mp3{/mmp3}, w baretkak {mmp3}S5112.mp3{/mmp3}, po tyk miastak {mmp3}S5113.mp3{/mmp3}, po tyk błogacak {mmp3}S5114.mp3{/mmp3}, na blachak {mmp3}S5115.mp3{/mmp3}, tyk młodszyk = hucznych, nijakich (tj. żadnych), w kapeluszach, beretach, po tych miastach, po tych bogaczach, na blachach, tych młodszych, lecz także wyrazy rdzenne, np. grok {mmp3}S5117.mp3{/mmp3}, grog i bób, mek = groch, groch (i bób), mech, ale niekiedy to -ch jest bardzo osłabione i zanika, np. wier (konია) {mmp3}S5120.mp3{/mmp3}, = wierzch (konია);
- zmiana ch > k w grupach spółgłoskowych, np. chrz- > krz: krzon {mmp3}S5121.mp3{/mmp3}, krzciny {mmp3}S5122.mp3{/mmp3}, łokrzcony {mmp3}S5123.mp3{/mmp3} = chrzan, chrzciny, ochrzczony, chc // chc: kcielibyście, kciały {mmp3}S5125.mp3{/mmp3} = chcielibyście, chciały, chw > kw: kwile, markwiom {mmp3}S5127.mp3{/mmp3} = chwile, marchwią, sch > sk: łobesknione {mmp3}S5128.mp3{/mmp3} = obeschnięte;
- obecność spółgłosek protetycznych, zwłaszcza ł, rzadko j i h. {tt}145|Labializacja{/tt} prawie zawsze występuje w nagłosie przed o-, rzadziej u-, np. łoślepnie {mmp3}S5129.mp3{/mmp3}, łodezwała {mmp3}S5130.mp3{/mmp3}, łośkrobali {mmp3}S5131.mp3{/mmp3}, łociec {mmp3}S5132.mp3{/mmp3}, łumyjom {mmp3}S5133.mp3{/mmp3} = oślepnie, odezwała się,

oskrobali, ojciec, umyją, częsta jest także w śródgłosie, np. chłodzom {mmp3}S5134.mp3{/mmp3}, płopaczom {mmp3}S5135.mp3{/mmp3}, młusiały łuciekaj = chodzą, popatrzają, musiały uciekać; rzadka jest {tt}190|prejotacja{/tt}, np. jigłami = igłami, oraz {tt}205|przydech{/tt}, np. huzda {mmp3}S5138.mp3{/mmp3} = uzda;

- pomijane ł w grupach spółgłoskowych, np. p|łosuhojcie {mmp3}S5139.mp3{/mmp3}, wypuko sie, p|ótnianej, chop = posłuchajcie, wypłuka się (ogp. wypłucze się), p|ótnianej (ogp. p|ócniennej), chłop.
- utrata zwarcia przez głoskę ń kończącą sylabę (-ń > -j): ciejsy {mmp3}S5143.mp3{/mmp3}, ł|ajcuski {mmp3}S5144.mp3{/mmp3}, kamiej {mmp3}S5145.mp3{/mmp3}, korzyj {mmp3}S5146.mp3{/mmp3}, sioj, tydziej, świjskiej = cieńszy, łańcuszki, kamień, korzeń, sień, tydzień, świńskiej,
- i w grupie rzi po dawnym {tt}102|r frykatywnym{/tt}, które dziś wymawia się jako sz // ż, np. trzi (byki) {mmp3}S5150.mp3{/mmp3}, w|arziwa {mmp3}S5151.mp3{/mmp3}, przigotowanego {mmp3}S5152.mp3{/mmp3}, grzibki {mmp3}S5153.mp3{/mmp3}, wytrzymało {mmp3}S5154.mp3{/mmp3}, przijechałam {mmp3}S5155.mp3{/mmp3}, przyniesła {mmp3}S5156.mp3{/mmp3} = trzy (byki), warzywa, przigotowanego, grzybki, wytrzymało, przijechałam, przyniosła; czasem to rz przeszło w ś, np. psiesły, psinieśli = przeszły, przynieśli,
- upowszechnienie się tematów z e zamiast z ‘o ({tt}33|brak przegłosu{/tt}), np. od|wiedła, przyniesła {mmp3}S5160.mp3{/mmp3}, prziwiedła {mmp3}S5161.mp3{/mmp3}, brzeza, jedła = odwiodła, przyniosła, przywiodła, brzoza, jodła,
- silne uproszczenia grup spółgłoskowych, np. w|iosece {mmp3}S5164.mp3{/mmp3}, na misece {mmp3}S5165.mp3{/mmp3}, w m|aśnice {mmp3}S5166.mp3{/mmp3}, p|anice {mmp3}S5167.mp3{/mmp3}, ine = wioseczce, na miseczce, w masielniczce, paniczce (zdrobnienie od pani), inne,

- formy 3. os. czasownika iść i pochodnych od niego czasowników z -ł zamiast -dł, np. wyseł {mmp3}S5169.mp3{/mmp3}, szeł {mmp3}S5170.mp3{/mmp3}, psiseł {mmp3}S5171.mp3{/mmp3}, przyseł {mmp3}S5172.mp3{/mmp3}, poseł {mmp3}S5173.mp3{/mmp3} = wyszedł, szedł, przyszedł, poszedł.

W odmianie wyrazów, za charakterystyczne cechy gwary żywieckiej, choć także na innych terenach Małopolski południowej, należy uznać:

- {tt}66|dopełniacz liczby pojedynczej rzeczowników żeńskich{/tt} miękkotematowych na -a z archaiczną, zachowaną na wielu obszarach Polski południowej końcówką -e, np. d|o ziemie {mmp3}S5174.mp3{/mmp3}, do tej p|iwnice {mmp3}S5175.mp3{/mmp3}, d|o miednice (K) = do ziemi, do tej piwnicy, do miednicy;

- {tt}64|dopełniacz liczby mnogiej rzeczowników{/tt} z końcówką –ów niezależnie od rodzaju rzeczownika, np. bruzdów {mmp3}S5177.mp3{/mmp3}, skrzynecków {mmp3}S5178.mp3{/mmp3}, izbów = bruzd, skrzyńeczek;

- {tt}155|miejscownik liczby pojedynczej rzeczowników męskich{/tt} równy formie celownika, np. p|łowiem o kłoniowi {mmp3}S5180.mp3{/mmp3} = powiem o koniu.

- {tt}91|formy 1. os. liczby pojedynczej czasu teraźniejszego{/tt} i przyszłego prostego z końcówką pochodzenia słowackiego -em, np. jeżdżem {mmp3}S5181.mp3{/mmp3}, jadę {mmp3}S5182.mp3{/mmp3}, pisem {mmp3}S5183.mp3{/mmp3}, siadnem {mmp3}S5184.mp3{/mmp3}, patrzem {mmp3}S5185.mp3{/mmp3}, pódem {mmp3}S5186.mp3{/mmp3}, widzem = jeżdżę, jadę, piszę, siadę, patrzę, pójdę, widzę;

- {tt}88|formy 1. os. liczby mnogiej czasu teraźniejszego{/tt} i przyszłego prostego z tematami wyrównanymi do 1. s. lp., np. idemy, jeżdżemy {mmp3}S5189.mp3{/mmp3}, p|osadzemy {mmp3}S5190.mp3{/mmp3}, chłodzemy {mmp3}S5191.mp3{/mmp3}, mogemy {mmp3}S5192.mp3{/mmp3}, strzygemy = idziemy, jeździmy, posadzimy, chodzimy, możemy, strzyżemy;

- {tt}16|aoryst{/tt}, tj. {tt}89|formy 1. os. liczby pojedynczej czasu przeszłego{/tt} z -ch pochodzącym z dawnego aorystu (a to wygłosowe -ch przeszło w -k), np. ł|ożeniłak się {mmp3}S5194.mp3{/mmp3}, przeżyłak {mmp3}S5195.mp3{/mmp3}, chciałabyk {mmp3}S5196.mp3{/mmp3} = ożeniłam się, przeżyłam, chciałabym. Z gwarami śląskimi łączą gwary Żywiecczyzny m.in. następujące zjawiska:

- formy mianownika i biernika liczby pojedynczej rzeczowników nijakich miękkotematowych zakończone na -i (gdzie -i < e ścieśnione < *-Lje), np. na potępieni, na śniadani {mmp3}S5198.mp3{/mmp3}, całe zyci {mmp3}S5199.mp3{/mmp3} = na śniadanie, całe życie,

- końcówka -i mianownika i biernika lp. rodzaju nijakiego i lmn. rodzaju niemęskoosobowego przymiotników, np. taki cieniutki drewno {mmp3}S5197.mp3{/mmp3}, taki sukno {mmp3}S5200.mp3{/mmp3} = takie cieniutkie drewno, takie sukno, ł|ogródecki m|alutki {mmp3}S5193.mp3{/mmp3}, taki dasecki {mmp3}S5188.mp3{/mmp3}, ty dziki świnie {mmp3}S5187.mp3{/mmp3}, piece piekarski {mmp3}S5179.mp3{/mmp3}, wszystkie drzywka = ogródeczki malutkie, takie deseczki, piece piekarskie, wszystkie drzewka;

- dopełniacz liczby pojedynczej rodzaju męskiego i nijakiego miękkotematowych przymiotników i

zaimków przymiotnych na -igo, np. z takigo {mmp3}S5176.mp3{/mmp3}, z jakigo {mmp3}S5168.mp3{/mmp3} = z takiego, z jakiego;

- rzadko śląski typ rzeczowników rodzaju nijakiego miękkotematowych na -o, poświadczony jednostkowo z obu wsi, por. bierco {mmp3}S5163.mp3{/mmp3} ‘orczyk’, zielo = ziele. W słowotwórstwie typowe są:

- liczne zdrobnienia, np. ch|lebicka {mmp3}S5162.mp3{/mmp3}, cielyncko {mmp3}S5159.mp3{/mmp3}, kłoniczek {mmp3}S5158.mp3{/mmp3}, b|ysicka {mmp3}S5157.mp3{/mmp3}, {mmp3}S5149.mp3{/mmp3}, p|aniczko {mmp3}S5148.mp3{/mmp3}, kaździutko {mmp3}S5147.mp3{/mmp3} = chlebka, cielątko, koniczek, byczka, zdrówka, pani, każda; rzadkie zgrubienia, np. weź jałowcysko do potocyska {mmp3}S5142.mp3{/mmp3}, łokropecny = weź jałowkę do potoku, okropny;
 - zaimki nieokreślone z przyrostkiem -ik, -si, odpowiadające ogólnopolskim formom zaimkowym na -ś, np. cosik, kasik, skądsik, jakiesi = coś, gdzieś, skądś, jakieś;
 - przymiotniki na -aty, np. dziurkate, robate, kwociate {mmp3}S5141.mp3{/mmp3} = dziurkowane, robaczywe, kwiciaste, i imiesłowowy przymiotnikowe bierne z -t- (zamiast ogp. -n-), np. w|ywiote {mmp3}S5140.mp3{/mmp3}, nalote (włody) {mmp3}S5137.mp3{/mmp3}, łoblaty (K) = wywiane, nalane, oblany,
 - wtórne czasowniki wielokrotne, czyli wyrażające powtarzanie czynności, na -ować, np. ch|odzowoł {mmp3}S5136.mp3{/mmp3}, ł|ogrodzowali {mmp3}S5126.mp3{/mmp3}, z|dropowali {mmp3}S5124.mp3{/mmp3}, j|jezdzołało {mmp3}S5119.mp3{/mmp3}, uważować, gadouwali = chadzał, ogradzali, zdrapywali, jeździli, uważali, gadali. Słownictwo gwar żywieckich (zwłaszcza południowej Żywiecczyny) jest wspólne dla wszystkich gwar pasa górskiego. Charakterystyczne jest słownictwo pasterskie, a w nim wyrazy pochodzenia obcego, m.in. rumuńskiego: bacą, córek ‘przegroda w stajni na cielęta, jagnięta’, klog ‘podpuszczka do zakwaszania mleka’, p|ucierka ‘rodzaj naczynia’; węgierskiego: gazda, siuchoj ‘parobek’; słowackiego, np. hola {mmp3}S5118.mp3{/mmp3} ‘hala’; młaka ‘podmokła łąka’. Ze względu na sąsiedztwo ze Śląskiem sporo jest wyrazów śląskich, np. putek ‘ojciec chrzestny’; brzym ‘modrzew’(K), sędzioly {mmp3}S5116.mp3{/mmp3} // sodzioly ‘gonty’. Wyrazy typowe tylko dla Żywiecczyny to m.in. siep ‘wyspa lub pastwisko’; więcyl ‘więcej’. Większość słownictwa natomiast jest wspólna innymi gwarami Małopolski południowej, np. putnie {mmp3}S5110.mp3{/mmp3} ‘wiadra drewniane’; k|apuśnica ‘rodzaj zupy z kapusty’. Wiele wyrazów zachowało się też w gwarze żywieckiej w archaicznej postaci, np. połednie {mmp3}S5107.mp3{/mmp3} = południe i wyraz pochodny połednina {mmp3}S5108.mp3{/mmp3}, c|akało {mmp3}S5106.mp3{/mmp3} = czekało, zwonki {mmp3}S5105.mp3{/mmp3} = dzwonki, łociec {mmp3}S5104.mp3{/mmp3} = ojciec, smylić {mmp3}S5102.mp3{/mmp3} = zmylić, tj. pomylić.
- Poza różnicowaniem terenowym (zwłaszcza północ – południe) warto zwrócić uwagę też na duże różnicowanie pokoleniowe, a także na oddziaływanie języka ogólnego, które powoduje rozchwianie wymowy i powstanie wielu form obocznych. Wiele zjawisk wyżej omówionych charakteryzuje też już tylko język najstarszych mieszkańców Żywiecczyny, choć gwara utrzymuje się stosunkowo dobrze.